Suomen ympäristökeskus SYKE
Finlands miljöcentral
Palvelujohtaja Jorma Jantunen

Asiantuntijalausunto

Dnro SYKE-2020-J-208

22.10.2020

Eduskunnan asunto- ja ympäristöjaosto

Pyyntö 7.10.2020

Asia: HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021

35.10.04 Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2v.) 23 975 000 euroa

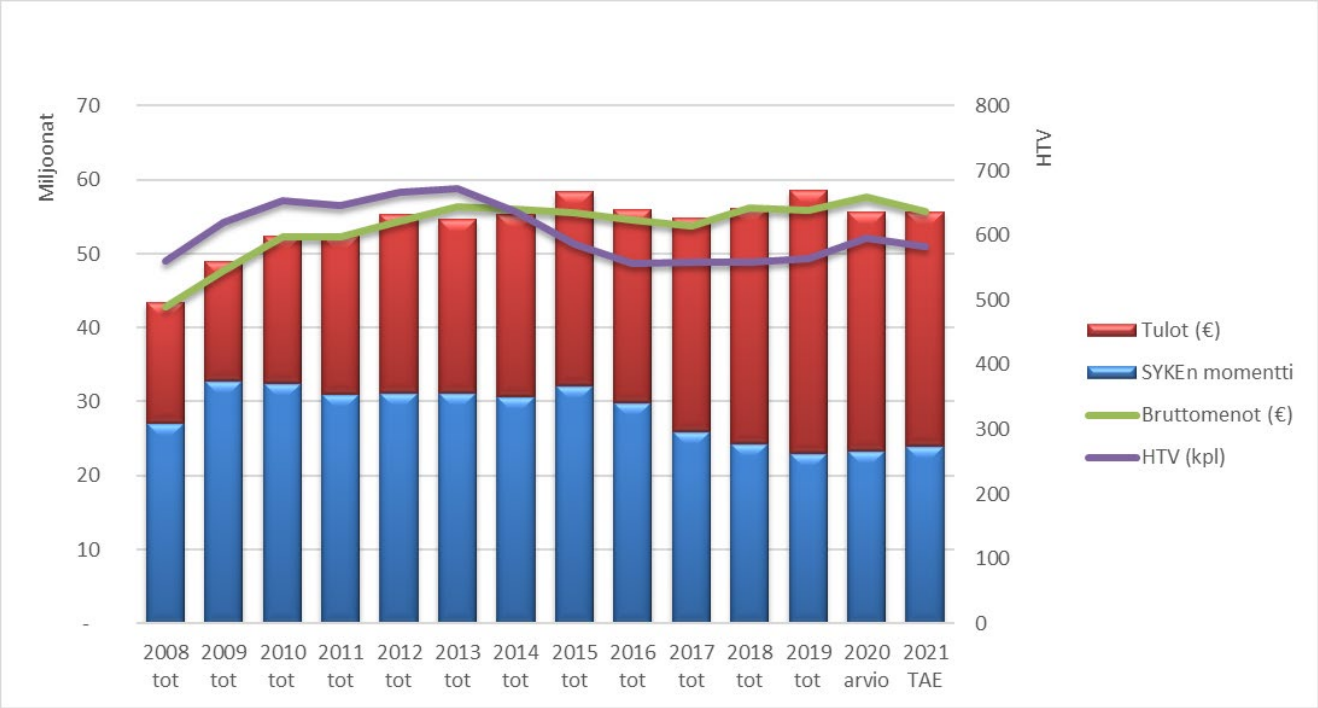
Määräraha sisältää vuoden 2020 talousarvioon verrattuna useita lisäyksiä ja vähennyksiä. Nettomääräisesti määrärahaa ehdotetaan kasvatettavaksi 601 000 eurolla vuokra- ja palkkamenojen nousua vastaavasti.

Hallitusohjelmassa on varauduttu ympäristöhallinnon ja –tutkimuksen voimavarojen lisäämiseen 2,8 miljoonalla eurolla. SYKE kiinnittää huomiota siihen, että edellisellä hallituskaudella pelkästään SYKEn toimintamenorahoitusta leikattiin erillispäätöksellä 2,0 miljoonalla eurolla. Toimintamenorahoitus kattaa SYKEn toiminnan kustannuksista vain noin 40%, mikä on poikkeuksellisen pieni osuus verrattuna verrokkilaitoksiin. SYKE on pystynyt kattamaan toimintamenorahoituksen supistumista vuosina 2014-2020 lisäämällä ns. ulkoista rahoitusta sekä tehostamalla ja osin supistamalla toimintaansa.

SYKE on menestynyt sekä kotimaassa että Euroopassa tutkimus-, selvitys- ja kokeilutoiminnan rahoituksen hankinnassa, mikä on myönteistä. Osittain tästä syystä SYKEn henkilötyövuosimäärä on kasvanut. Toinen syy on henkilöstöpoliittinen: aiemmin SYKEssä ns. ulkopuolisen tutkijan asemassa olleilla apurahatutkijoilla on nyt työsopimus SYKEen. Tämänhetkinen arvio kuluvalle vuodelle on 595 henkilötyövuotta (budjettiesityksessä arvio 565 htv) ja ensi vuodelle 583 htv (budjettiesityksessä arvio 565 htv). Henkilöstön määrä riippuu ensisijaisesti ulkopuolisen rahoituksen kehittymisestä. Henkilöstövoimavaroja kohdennetaan strategisten tavoitteiden ja käytettävissä olevan rahoituksen mukaisesti. Hankerahoituksen kasvu sitoo kuitenkin merkittävästi toimintamenorahoitusta omarahoitusosuuksien kattamiseen. Esimerkiksi alue- ja ympäristöpolitiikan kannalta tärkeät Euroopan Unionin rahoituslähteet, kuten EAKR, LIFE ja LIFE IP edellyttävät 30-45% omarahoitusosuuksia kokonaiskustannuksista. Vaikka monissa muissa rahoitusinstrumenteissa on pienemmät omarahoitusosuudet, myös niiden kumulatiivinen vaikutus on huomattava silloin, kun ulkopolisen rahoituksen osuus niin suuri kuin se SYKEllä on.

SYKE käyttää vuosina 2020 ja 2021 aiemmilta vuosilta siirtynyttä toimintamenomomentin

rahoitusta muuttojen, nopean hankekasvun aikana syntyneen investointivajeen ja työaikapankkien purkuun.

SYKEn käytettävissä olevat varat ja niiden käyttö 2008-2021

A) Ympäristötiedon tiedonhallinnan kokonaisuuden modernisointi sekä tietovarantojen ja tietojärjestelmien kehittäminen

Toimintamenorahoituksen supistuminen on vaikeuttanut pitkäjänteistä työtä kansalaisia, julkista hallintoa sekä elinkeinoelämää palvelevien sähköisten palveluiden kehittämisessä ja sisältöjen pitämisessä ajantasaisina. Tällaisia palveluita ovat mm. useat yleiseen käyttöön tarkoitetut verkkosivustot (www.ymparisto.fi, www.vesi.fi, Itämeri.fi, www.ilmastoopas.fi , www.jarviwiki.fi, www.luonnontila.fi ja www.meriopas.fi) sekä pääosin asiantuntijakäyttöön suunnatut sähköiset tietopalvelut.

Ympäristö- ja vesitaloustiedon hallintaan ja käyttöön liittyvään tietoinfrastruktuuriin kuuluvat mm. erilaiset kansalliset tietovarannot, ympäristön mallit, avoin data, rajapinnat ja palvelut käyttöliittymineen. SYKEn tiedonhallinnan kokonaisuus vaatii lähitulevaisuudessa toimenpiteitä kansallisen ympäristö- ja vesitaloustiedon tiedonhallinnan kokonaisuuden modernisoimiseksi sekä tiettyjen tiedonhallinnallisten kokonaisuuksien teknologista kehittämistä. Kehittämistarpeet johtuvat myös vanhentuvasta teknologiasta ja nykyisen järjestelmäarkkitehtuurin ”pirstaleisesta” luonteesta sekä näistä johtuvasta ylläpidon vaativuudesta.

SYKE valmistelee yhteistyössä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön kanssa uudistamisohjelmaa (SYTYKE), jonka avulla ympäristö- ja vesitaloustietovarannot ja niihin liittyvät tietojärjestelmät modernisoidaan ja saadaan nykyistä monipuolisemmin käyttöön. Tavoitteena on modernisoida koko kansallinen ympäristö- ja vesitaloustiedon tiedonhallinnan

kokonaisuus, mikä pitää sisällään tietovarannot (tuotettu tieto ja perustietovarannot), toiminnallisen tietokerroksen (tiedon jalostaminen, mallinnus, analysointi, yhdistäminen, avoin tieto, jne.) sekä näitä hyödyntävien palveluiden nk. palvelualustan (palvelukerros, rajapinnat, yhteen toimivuus, jne.). Kokonaisuuden modernisoinnissa luodaan edellytykset tuottaa uusia palveluita sekä kehittää olemassa olevia palveluita uutta teknologiaa ja uusia menetelmiä hyödyntäen. Modernisoinnilla luodaan edellytykset valtionhallinnon digitalisaation toteuttamiselle kansallisen ympäristö- ja vesitaloustiedon tuottamisen, jalostamisen ja analysoinnin sekä tiedon jakamisen osa-alueilla.

Tiedonhallinnan modernisoinnin yhteydessä SYKE rakentaa valmiuden toteuttaa tulevaisuudessa ympäristö- ja vesitaloustiedon kansallinen tieto- ja palvelukokonaisuus niin, että se olisi tulevaisuudessa ja skaalattavissa myös uusille tietokokonaisuuksille. Toteutusvaiheen investointiesitys valmistuu vuoden 2020 aikana. SYKE esittää uudistamisohjelman toteutuksen sekä nykyisten palveluiden kehittämisen ja sisällöllisen ylläpidon turvaamiseksi lisämäärärahaa vuoden 2021 lisätalousarvioon tiedonhallintalain mukaisen lausuntopyynnön jälkeen.

B) Rakennetun ympäristön tietojärjestelmä (RYTJ)

Nykyisen hallitusohjelman mukaisesti Suomeen ollaan luomassa rakennetun ympäristön valtakunnallinen digitaalinen rekisteri ja tietoalusta (RYTJ), johon maankäyttöä ja rakentamista koskevat päätökset ja prosessit tukeutuvat. Tietojärjestelmän viranomaistehtäviä koskevat säännökset laaditaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä. Hankkeen toteuttaa ympäristöministeriön hallinnonala, ja ympäristöministeriö vastaa hankkeen rahoituksesta. Käyttöönoton on suunniteltu tapahtuvan 2023 ja vastuuorganisaatioksi on linjattu SYKE. Tietojärjestelmän ylläpito ja jatkokehitys tulee olemaan merkittävä lisätehtävä SYKElle. Ylläpidon rahoitusmalli ratkaistaan hankkeen valmistelun aikana.

C) Merentutkimusalus Arandan vuosittainen kunnostaminen

Tutkimusalus Arandan toiminnan ja rahoittamisen ratkaisut vaikuttavat SYKEn taloustilanteeseen merkittävästi. Arandan toiminnan järjestelyä siten, että aluksen käyttö ja rahoitus voidaan järjestää tarkoituksenmukaisella tavalla, on valmisteltu yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa vuonna 2019-2020.

SYKE kiinnittää huomiota siihen, että alus tullee peruskorjauksesta huolimatta vaatimaan jatkossakin korjauksia, joiden kustannuksia on vaikeaa ennakoida. SYKE tulee tarvittaessa esittämään näitä tulevien vuosien talousarvioonsa tai lisätalousarvioihin peruskorjauksen jälkeisten jatkotoimien selvitessä.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet palvelujohtaja Jorma Jantusen lisäksi tietohallintojohtaja Jukka Santala, pääjohtaja Lea Kauppi, tutkimusjohtaja Eeva Primmer sekä talous- ja rahoituspäällikkö Tuula Pietilä.